

Reactie Vrijchrift op internetconsultatie Modernisering EU auteursrecht (Deel I Richtlijn auteursrechten in de DSM)

Inleiding

Over Vrijchrift

Vrijchrift werkt aan bewustwording van de economische en maatschappelijke betekenis van vrije kennis en cultuur voor onze samenleving. Vrijchrift heeft een beschermende en bevorderende rol voor informatievrijheid.

Adres:

Stichting Vrijchrift

Trekwei 7, 8711 GR Workum

Contactpersoon:

mr. drs. W.H. van Holst

Opbouw

Deze positiebepaling is verdeeld in algemene observaties over de concept-Richtlijn in zijn algemeenheid en de de volgende specifieke elementen van het wetsvoorstel:

- de introductie van een *sui generis* bescherming van nieuwsberichten;
- de introductie van verplichte uploadfilters;
- de introductie van een aantal verplichte uitzonderingen op het auteursrecht.

Wij behandelen deze bevoegdheden in hun algemeenheid en per bevoegdheid in hun verhouding tot de uitingsvrijheid, de vrijheid om informatie te vergaren en overige grondrechten.

Algemene observaties

Het auteursrecht is dringend aan hervormingen toe. De basis van het auteursrecht is in de kern een negentiende-eeuwse kijk op informatietechnologie en de economische verhoudingen in de keten van auteur tot consument. Het vereist geen betoog dat de informatietechnologie in hoge mate veranderd is sinds de late negentiende eeuw, zeker in de context van een internet waarin er vaak niet zozeer sprake is van een keten van auteur tot consument, maar meer van een cirkel tussen auteurs en consumenten die zelf mede-auteur worden op sociale media door de creatie van afgeleide werken of door het scheppen van volledig nieuwe werken. In zekere zin is de distributie van auteursrechtelijk beschermde werken niet langer meer het terrein waar grote risico's worden gedragen, digitale distributie is immers uiterst goedkoop, wel blijven vragen over het (al dan niet billijk) vergoeden van auteurs levensgroot. Er is geen werkelijke schaarste aan nieuwe werken, eerder in de curatie daarvan. En daarnaast is er een dusdanige overvloed aan materiaal dat er eerder een tekort aan aandacht dan aan nieuwe productie is.

Dit geldt eens te meer in de context van de gemeenschappelijke markt. Het auteursrecht versnipperd de Europese Unie in 28 verschillende markten waar verschillende auteursrechtelijke regimes heersen. Dit leidt weer tot versnippering in licenties en kwalijke fenomenen zoals geoblokkades. Het is dan ook hoog tijd dat een frisse wind door het auteursrecht gaat waaien.

Het voorstel van de Europese Commissie gaat deze frisse wind niet opleveren. Op zijn best bewijst het lippendienst aan de hoognodige hervormingen, over het algemeen geeft het blijk van een wil om de aantoonbare heilloze weg van het beschermen van verouderde marktpartijen nog verder in te slaan.

Ten slotte baart het Vrijdschrift zorgen dat de Europese Commissie op geen enkele wijze lijkt te erkennen dat het auteursrecht in de kern een inperking van de uitingsvrijheid is, en dat bij iedere wijziging daarvan dit grondrecht in ogenschouw genomen moet worden.

Een *sui generis* bescherming van nieuwsberichten

Het voorstel introduceert een nieuwe *sui generis* bescherming van nieuwsberichten. Soortgelijke beschermingen zijn al in Spanje en Duitsland geïntroduceerd en hebben daarbij aantoonbaar een tegenovergesteld gevolg gehad dan het beoogde resultaat. Aan het voorstel van de Europese Commissie kleven de volgende bezwaren:

- 1) het bevoordeelt grote uitgevers van nieuwsmedia boven kleinere en brengt daarmee de pluriformiteit van de nieuwsmedia in gevaar;
- 2) het bevoordeelt grote zoekmachines boven kleine, en is daarmee niet goed voor mededinging en innovatie;
- 3) het versterkt de machtspositie van uitgevers ten opzichte van journalisten; en
- 4) de voorgestelde looptijd van de bescherming van twintig jaar is, zelfs als de redenering van de Europese Commissie over nut en noodzaak van een dergelijke bescherming stand zou houden, volstrekt disproportioneel

Verplichte uploadfilters

In artikel 13 van het voorstel worden exploitanten van internetdiensten die meer leveren dan uitsluitend 'opslag' verplicht om uploadfiltertechnologie toe te passen en ter zake daarvan licentieovereenkomsten aan te gaan met rechthebbenden. Het is ronduit onthutsend om te zien dat een reeds zorgelijke praktijk van bepaalde videoplatforms zoals YouTube¹, die leidt tot allerlei bovenmatige handhaving van auteursrechten door het volstrekt negeren van uitzonderingen en beperkingen daarop, daarmee tot wettelijke norm verheven zou worden. Niet valt in te zien hoe dit geen ongerechtvaardigde inbreuk op zowel de uitingsvrijheid als op de persoonlijke levenssfeer met zich meebrengt.

Tenslotte geldt ook hiervoor dat dit toetredingsdrempels voor nieuwe aanbieders van deze diensten met zich meebrengt, met negatieve gevolgen voor mededinging en innovatie.

Verplichte uitzonderingen op het auteursrecht

Met betrekking tot het voorgestelde Europees harmoniseren van in ieder geval een aantal uitzonderingen op het auteursrecht geldt dat Vrijdschrift een dergelijke harmonisatie in beginsel toejuicht. Het voorstel van de Europese Commissie gaat echter bij lange na niet ver genoeg en is in een aantal gevallen zelfs een stap terug. Bijvoorbeeld in het geval van de uitzondering voor gebruik in het onderwijs, de Nederlandse onderwijsexceptie is ruimhartiger dan voorgesteld. Met betrekking tot de voorgestelde uitzondering voor datamining kan gesteld worden dat deze bovenmatig restrictief is en ook dusdanige onduidelijkheden schept dat dit in zijn geheel nauwelijks waarde toevoegt. Wij zouden pleiten voor:

- a) Het Europa-breed toe laten passen van de alle bestaande (optionele) uitzonderingen van Richtlijn 2001/29/EC, in plaats van de huidige lappendeken die per lidstaat verschilt;

1 Zie voor uitgebreide voorbeelden <https://edri.org/copyfail-3/>

- b) Het onverkort overnemen van de uitzonderingen zoals voorgesteld in het Reda-rapport²;
- c) De introductie van een generieke uitzondering, analoog aan de *fair use*-exceptie zoals de Verenigde Staten die kennen;
- d) Waarborging van de vrijheid van panorama zoals wij die al in Nederland kennen;
- e) Een daadwerkelijk bruikbare exceptie voor data-mining, een die praktisch hanteerbaar is, ook voor commerciële partijen;
- f) Een verbod op geoblokkades;
- g) Het terugbrengen van de beschermingsduur van het auteursrecht naar vijftig jaar, conform de Conventie van Bern;
- h) Europa-breed invoeren van een auteurscontractenrecht zoals wij dat in Nederland hebben;
- i) Het waarborgen dat hyperlinking geen auteursrechtinbreuk kan opleveren.

2 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2015-0273+0+DOC+PDF+V0//EN>